

Hukukî Bilgiler Mecmuası

SAHİP VE BAŞMUHARRİRİ

Paris Hukuk Fakültesi Doktörü

AVUKAT

GAD FRANKO MİLÂSLI

Adres : Galata, Bahtiyar han Bay Gad Franko yazıhanesi

Telefon: 43009

Bir nüshanın bedeli 25 kuruştur.

Bir senelik abonmanı posta ücretile beraber 250 kuruştur.

Türkiye harici için 300 kuruştur.

İSTANBUL

HANRI ZELLİÇ VE MAHDUMU BASİMEVİ

1939

Vediada Mururu zaman

Büyük Ada Sulh Hukuk Mahkemesi

Karar No. 938/76, Tarih 13/5/938

Hülasa : Müstevdiin zimmetine geçen vedianın istirdadı davasında mururu zaman iddiası varittir

Tafsilât zabitnamesinde yazılı olduğu veçhile mezkûr gayri menkulun meşrebi harap olmasına ve sahibinin de mütegayyip eşhasdan bulunmasına binaen enkazın belediyece hedm ve satış edildiği ve rüşsumunun hazine ile neticesinde badelmahsup bakiye 39 lira 58 kuruşun Belediye Emanet hesabında mukayyed bulunduğu anlaşılmasına ve mezkûr para devlet varidatı namına geçirilmiş olmadıkçe emanet hesabında sahibi namına mahfuz tutulmuş olacağına ve mütegayyip-lerle firarları kanunen hazinenin terasil edeceğine ve iddianın akside ispat kılınmamasına ve mütegayip bu hususdaki alacağı hazinenin vaziyet etmesi kanunî görülmesine ve emanet hesabında mukayyed meblağ, mezbur hakkında müruru zaman iddiası dahi gayri varit olacağına binaen 39 lira 58 kuruşun belediyeden alınarak hazineye verilmesine ve belediye bilriza mezkûr meblağ tesviye etmemiş olması ile temerrüdü sabit ve bu gibi ahvalde hazinenin faiz talebi varit görüldüğünden dava tarihi olan 14/1/938 tarihinden itibaren de % 5 nispetinde faizi kanunî yürütülmesine ve mesarifi muhakemenin dahi belediyeye tahmiline 13/5/938 tarihinde karar verildi.

Temyizin nakz kararı No. 6149/5059

Hadise tarihine ve mürürü zaman kesecek bir hal olmamasına nazaren mürürü zaman mevcut iken iddianın mahkemece red edilmesi ve muhakemeye devam ile yazılı olduğu üzere karar verilmesi kanuna uygun görülmediğinden bozulmasına 30/5/938 tarihinde ittifakla karar verildi.

Nakızdan sonraki karar

Belediyenin 340 tarihinde hedm ettirip sattırdığı gazino enkazı bedelinden vergi borcu istihsalı kılındıktan sonra müddeabih 39 lira

58 kuruşun emanet hesabında mukayyed bulunduğu anlaşılmakta ve mudiin müsteydiden mali mudii her zaman talep istirdada kanunen hakkı derkâr ve iade kılınmadığı taktirde bu tarihten itibaren gasp etmiş olmakla zimmetine geçirmiş ad ve itibar olunacağı de hukuken müsteban bulunmakta isede Temyiz mahkemesi hadisenin vukuu tarihini nazare alarak serahaten mürüru zamanı kesecek bir hali bulunmadığı ilâmında tasrih etmekle hakkında emanet hükmü cari olan ve vediada dahi dava mürüru zamanını kabul etmiştir.

Yüksek Temyiz mahkemesini tebellür eden içtihadî karşısında mahkemece dava mürüru zamanının nazari dikkata alınması mecburiyeti hasil olmuş olmakle bozma ilâmına badeliittiba işin gereği göz önüne getirilmiş ve 340 tarihinden beri meblağı mezburun Belediye emanet hesabında mukayyed olması itibarile davanın vukubulduğu tarihe nazaren arada geçen müddet mürüru zaman haddına balığ görülmüş ve bu tarihten sonra Hükümetin meblağı mezkûrden bir kısmını haczen ve vergi borcuna mukabil tahsil etmiş olması de zimmetine mürettep borcun tediyesi makamına kaim ve binaenaleyh mürüru zamanı kat'i bir vaziyeti hukukiye adine de imkânî kanunî görülmemiş olduğundan mürüru zaman noktasından davanın reddine kabili temyiz olarak 15/7/938 tarihinde karar verildi.

Temyiz ilâmı 3 üncü Hukuk No. 10327/8532

Bozmadan sonra gösterilen sebeplere göre hüküm doğru ve itirazat gayri varit görüldüğünden reddile hükmün ittifakle tastikine karar verildi.

18/10/938

1.— Adalar Hukuk Sulh Mahkemesinin bir kararı ile onu nakz eden Temyiz ilâmını ve ittiba kararını yukariye geçiriyorum. Sulh mahkemesinin hem nakızdan evvel hem nakızdan sonra verdiği ilâmları neşretmekliğimin sebebi şudur: Bir kerre bu mahkemenin müdafaa ettiği tezin mucip sebepleri, bu iki ilâmda yekdiğerini itmam ediyor. Birde ittiba kararında sulh hâkimi fikrinde ısrar etmemekle beraber nakz kararındaki esbabî mucibenin kendisini ikna etmediğini açıkce söylüyor. O halde ısrar etmesi lâzım gelir iken Temyiz Mahkemesinin tebellur eden icti-

hadi karşısında Mahkemece ittiba **mebcuriyeti** hasil olduğunu söylemesi caî mulahazadır. Bence böyle bir mecburiyet mütesavver olmayıp ısrar etmemesi olsa olsa hâkimin ictihadinde kanaati tammesi bulunmamasından ileri gelmektedir.

2.— Hadiseyi toparlayalım: Adalarda oturan bir mutegayyibe ait bir gayri menkul maili inhidam olduğundan belediyece hedim edilerek enkazi satılmıştır. Satış bedelinden vergiler tenzil edildikten sonra kalan bakiye belediye kasasına emanet hesabına yatırıldı. Senelerden sonra mutegayyip ve ferarilerin kanunî mümessili bulunan Hazine bu emanetteki parayı Belediyeden istemiş ve tahsil edememesi yüzünden dava ikame etmiştir. Hazinenin bu davasına karşı Belediye mururu zaman def'ini serd eylemiş ise de Mahkeme bu def'i varid görmemiş ve emanet parasının ma faiz Belediyeden tahsili ile Hazineye verilmesine karar verdi. Temyiz Mahkemesi def'in varid ve hadisede mururu zamanın mevcut olduğu beyanile kararı nakz etmiş ve nakza itibaen verilen kararı de tastik eylemiştir.

3.— Sulh hâkiminin mururu zaman def'ini red etmek için ne gibi kanunî sebeblere dayanmıştır? Birinci kararda «Belediye emanet hesabında mukayyet bulunan meblağî müddeabihin sahibi namına mahfuz tutulmuş olacağını» söyledikten sonra ittiba kararında fikrini daha ziyade tavzih ederek iki sebep daha gösteriyor: 1° mudi mustevdeden mali mevduu her zaman talep ve istirdade kanunen hakkı derkârdır 2° emanet iade kılınmadığı takdirde bu tarihten (yani talebin reddi tarihinden) itibaren gasp etmiş olmakla zimmetine geçirmiş adü itibar edileceği hukuken mustebandır.

Hâkimin bu sebeblerini prensiplere irca edecek olursak şu mutaleayi elde ederiz: malı mevdu her zaman talep edilebilir yani başka tabirle vediada mururu zaman ceryan etmez: Ancak mudi vediayi isteyip de mustevde iade etmezse o dakikadan itibaren gasp ahkâmî cari olur ve o tarihten itibaren mururu zaman ceryane başlar. Mahkemei Temyiz bu mutaleada isabet görmemiş ve nakz etmiştir. Kanaatimce bu nakz kararı ilmî esaslara uygun olduğundan bu esasları, benim anladığım şekilde, bir kaç satirle izaha çalışacağım.

4.— Bir kerre görölüyor ki Sulh hâkimi Borelar Kanununun 466 inci maddesine istinad ediyor: Maddenin birinci fıkrası aynen şöyledir: «İade müddet tayin edilmiş olsa bile mudi her vakit ida edilen eşyayı zevaidile beraber geri alabilir». Hâkime göre bu maddedeki «her vakit» tabiri nekadar müddet geçerse geçsin vedianın istenebileceğine işaret ediyor; ve ancak vedianın iadesini red etmekle vedia kalkıp yerine gasp ahkâmı kaim olup ancak o vakit mururu zaman cereyan ediyor. Fakat bu maddedeki «her vakit» tabirinden maksat, muayyen müddetten evvelki zamanlara aittir. Schneider bu fikri şöyle anlatıyor: İade vecibesi ida dakikasından başlar. Binaenaleyh bu maddenin mururu zamanla alâkası yoktur.

Diğer taraftan eğer vediada mururu zaman cari değilse istenip iade edilmemesi mururu zamanı tevliid etmemesi icap eder.

5.— Bence vediada mururu zaman mes'elesi şu esaslar dairesinde hal edilmelidir: Malumdurki bazı tasarruflar var ki onlarda mururu zaman cari değildir; İşaret ettiğimiz, iktisabî mururu zamandır. Başkası namına bir şeye vazıülyed olan, tasarruf eden kimse o şeyi hiç bir vakit iktisap edemez. Mal sahibi onu her vakit isteyebilir ve iktisabî mururu zaman def'i hakikî sahibin istihkak iddiasına karşı dermeyer edilemez. İsticar, irtihan, vekâlet, vesayet ve sairede hüküm öyledir. Bizde, menkullerde, bu hükmün mesnedi kanunisini Medenî Kanunun 701 inci maddesinde buluyoruz. Çünkü bir kimse bir menkulu mururu zamanla iktisap etmek için o menkule «mülkümdür», diye hüsnüniyetle vaziyet edecek ve hüsnü niyetle tasarruf edecek; Bu iki şart yoksa iktisabî mururu zaman olamaz ve seneler geçse mal sahibi vedianın kendisine iadesini isteyebilir.

Mal sahibinin bu hakkı, vedia ortada ise ve teşhis ve tayin edilebilirse, caridir; Eğer ortada değilse vedianın bedeli mustevdein zimmetine geçmiş bulunduğundan sahibi hak ancak tazmin davasında bulunabilir. Bunda ise dava mururu zamanı cari olur ve bu mururu zamanın mebdei vedia tarihinden başlar. Vadianın iadesini sahibi talep edip redde maruz kaldıktan sonra vedia mustevdein yedinde

teşhis ve tayin edilebilirse istirdad davası, mururu zaman müddeti geçmiş olsa bile, ikame edilebilir.

6.— Para meselesinde başka hüküm vardır. Eski zamanlarda paranın dahi vedia olabileceği fikri müdafaa edilmiş ve tatbikat öylece devam edegelmiş iken paranın teşhis ve tayini mümkün olmadığından bu gibi vediaların bir ikraz mahiyetinde telekkisi düşüncesi galebe çalmıştır. Ancak verilen para memhuren tevdi edilmek sureti ile teşhis ve tayini kabilse o muzahhas para hakkında, ortada mevcut ve haczu zaptı mümkün ise, mururu zamana bakmadan, talep edilebilir.

Hulâsaten denilebilirki, vedianın aynini istihkak sureti ile talepte mururu zaman cereyan etmez. Vedia ortada olmayıp tazmini dava edilecekse ve keza vedia memhur olmayarak mislen iade edilmek üzere para tevdi edilmiş ise bu hususlarda aynen istirdad mevzuu bahs olamayacağından dava mururu zamanını nazarı itibara almak icap eder. Yüksek Mahkeme, sanırsam, bu mülâhazaları göz önünde tutarak, dava mururu zamanı hakkındaki def'i varid ve yerinde görmüştür.

7.— Bu mes'eleyi tetkik ederken bir müşkül ile karşılaştım. Herkese belli olduğu vechile Mecelle bu bahse kitabul emanet diye bir kitap ayırmıştır. Bu kitapta alel itlak emanete vediaya ve ariyete mütedair fasiller mevcuddur. Vedia bir akd zımında icap ve kabul ile kabil olan tasarrufdurki Borclar Kanunu onu benimsemiştir. Emanet ise âm ve şamildir. Gerek vedia gibi akdi istihfaz ile ve mecur ve mustear gibi akdi zımnî ile gerekse bir güne kasd ve akd olmaksizin yapılan iddialara şamildir. Mecelle bu bahsin ilk maddesinde (M. 762) « bir kimsenin, hanesine rüzgâr ile, komşusunun bir malı düşse » deye emanete bir misal getiriyor, ve bu kitabın umumî hükümleri sayesinde halli mes'ele ediyor. Yeni ahkâmca akda ve icabü kabule müstenid olmayan emanetlerin ve bu misalda gösterilen hadisenin ne gibi esasat dairesinde hal edileceğini kesdiremedim ve tetkikatımı tamike imkân bulmadım. Hukukcu arkadaşlarımın yardımlerini beklerim.